

Копил Г.О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

НІМЕЦЬКІ ПЕДАГОГИ ПРО РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УСВІДОМЛЕННІ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ

***Анотація.** У статті йде мова про вплив іноземної мови, особливо, на навчальний процес, на розуміння, усвідомлення та збагачення своєї особистої ідентифікації у роботах деяких німецьких дослідників у галузі викладання німецької мови. У статті наводяться приклади аналізу та висловлювань науковців від позитивних до негативних.*

***Abstract.** The article deals with the effect of the foreign language, in particular, on the educational process, on the understanding, awareness and enrichment of its personal identification in the work of some German researchers in the field of teaching German. The article gives examples of the analysis and statements of scientists from positive to negative.*

***Ключові слова:** іноземні мови, навчальний процес, культура, ідентичність, ідентитет, самоідентифікація, багатомовність, спілкування, самосвідомість.*

***Key words:** foreign languages, educational process, culture, identity, self-identification, multilingualism, communication, self-consciousness.*

«Скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина», — сказав якимось Йоганн Вольфганг фон Гете. Очевидно, що Гете мав на увазі збагачення та розширення свого світогляду та ідентичності завдяки вивченню іноземних мов. Ця проблематика відноситься до науки *ксенологія*. Розробкою основних положень цієї науки переймаються дослідники і вчені різних країн у різних галузях знань (філософія, педагогіка, психологія, історія, культурологія). Центральним об'єктом даного наукового напрямку є взаємодія між своїм і чужим, знайомим та невідомим, у результаті чого відбувається взаємодія двох чи декількох культур. Одним із характерних наслідків цієї взаємодії є взаємозбагачення культур також у мовній галузі. Учені стверджують, що процес вивчення іноземної мови прямо та опосередковано сприяє посиленню усвідомлення своєї особистої ідентичності на культурному та мовно-мовленнєвому рівні тих, хто вивчає іноземну / іноземні мови. Розглянемо деякі положення та висловлювання німецькомовних дослідників щодо вказаного аспекту, оскільки німецькомовні колеги мають багатий досвід викладання німецької мови для емігрантів, студентів та ділових партнерів.

Фактично заняття з іноземної мови, навчальний процес її вивчення являє собою майже суцільний процес контактування, найвищим пріоритетом якого є спілкування, тому у цій дисципліні надзвичайно важливі практичні навички. Іншими словами, знання мови має на увазі вміння розмовляти. Як відомо, мова — це система символів, це замкнута в собі галузь. Відповідно, це рівень, який реально існує самостійно. Саме слово — це ще не річ, яка називається цим словом. «Приблизно, як географічна карта ще не є територією країни, яку вона показує»: влучно зауважує щодо цього Т. Портеле [9].

Система символів мови — це сума символів, категорій. Думання, говоріння, та поведіння з мовою вимагають формування певних категорій. Назви таких

категорій як, наприклад, «чоловік», «листок», «стіл» чи «співати», «червоний» несхожі між собою речі та вони мають спільну культурно обумовлену систему символів, тобто слів. Завдяки цьому стає можливим взаєморозуміння всередині етнологічно-лінгвістичної групи. В якості спільної системи символів будь-якої етнологічної групи мова дає почуття впевненості, захищеності та має ідентичний характер. Т. Портеле стверджує, що «на основі мови люди конструюють не спільний світ, а спільну соціальну конструкцію». При цьому категоризація даної мови дуже характерна для її носіїв [9]. Рідна мова нам настільки близька, що ми нерідко її закономірності відображення дійсності вважаємо за єдино можливі. Нам важко дається виокремлення рівнів нашої мови та дійсності, тому що ми сприймаємо дійсність як спостерігачі в мові, через мову, завдяки мові надаємо значення нашим сприйняттям. Наша інтерпретація дійсності в мові, пов'язані з цим інтеракції є явищем як особистим, так і особливо культурним. Наша рідна мова несе в собі історію нашої особистої та культурної соціалізації. Приміром, слово «мати», залежно від культури, може викликати загальне розуміння ролі матері і, залежно від особистого досвіду, у різних людей найрізноманітніші асоціації.

На вплив іноземної мови на ідентичність людини вказував ще Вільгельм Гумбольдт. За його словами «вивчення іноземної мови відбувається паралельно з досягненням нової точки зору дотеперішнього світогляду, оскільки кожна мова включає ціле сплетіння значень, понять та уявлень певної частини людства». Коли ми вчимо іноземну мову, відбувається модифікація розуміння, порівняння асоціацій слів та понять іноземної мови з їх значенням у рідній мові [4]. У цьому зв'язку У. Бройер висловлює думку: «Що здається незмінним, сталим у рідній мові, у новій мові може наповнюватись новим змістом» [2]. Цим пояснюється можливість розширення рамок ідентифікації через нові, гнучкі конструкції. В іншому сенсі це може бути джерелом протистояння та страху перед втратою ідентичності.

А.Ц. Гуїора наголошує на тому, що наша манера розмовляти складає важливу частину нашої особистості і кожна людина має, так би мовити, свою мову, яка формується почасти впродовж освіти і потім отримує в більшій чи меншій мірі свої можливості. Мовна поведінка, звучання, тон особистого голосу та вимова значною мірою сприяють самоідентифікації. Якщо ми розмовляємо з нехарактерним для нас звучанням, тональністю та зміненою інтонацією, це можна сприймати як зміну нашої особистості. Автентична іншомовна вимова сприяє креативізації нашої Я-межі і тимчасовій модифікації особистого самозображення. Те, що встановив А.Ц. Гуїора щодо іншомовного говоріння та вимови, може стосуватись також сприйняття, почуттів, думок у кожній іноземній мові [3].

Під час контакту з іншою мовою, тобто з системою символів цієї мови, відбувається явище занурювання особистості в світ іншої мови зі своїми поняттями, розуміннями, завдяки чому відбувається також розширення та релятивізація кордонів ідентифікації рідної мови. Це явище чітко описується Круммом Г.-Й.: «Хто розмовляє іноземною мовою з її душею, її духом, хоча й залишається у тому самому світі, що й раніше, ті ж самі люди оточують його і в його долі нічого не змінилось, але, здається, начебто хтось надів йому чарівного

персня на палець і він бачить всі речі вже не так, як раніше, все якось змінилось...» [5].

У. Бройер стверджує: «Картину світу будь-якої культури визначає радіус її мови. Контакт з іншими новими мовами, також через медіа цієї нової мови з якоюсь іншою культурою — відчиняє інші виміри та точки зору, погляди на дійсність. З вивченням іноземної мови ставиться під сумнів ексклюзивність рідної мови як інструменту сприйняття та визначення світу» [2]. Д. Круше висловлюється з цього приводу: «Людина, яка вивчає іноземну мову, релятивує своє особисте, рідне та піддає його в деякій мірі небезпеці, яка тотожна зміні самосвідомості, розмежуванню суб'єктивної позиції, відкриттю своєї ідентичності до нового можливого досвіду» [6]. Тож, саме засвоєння іноземної мови є, ні в якому разі, лише когнітивний процес, цей акт охоплює людину, яка вивчає мову, цілком і проникає в особистісну сферу. У цьому приховується як чарівність, так і прикрість вивчення іноземної мови.

Коли культурно стійка людина свідомо вступає в контакт з іншою мовою, вона має відчувати при цьому з повною вірогідністю це як культурне збагачення своєї особистості. Навіть для того, хто не зовсім усвідомлює свою культуру та має потребу чи бажання вивчати іншу мову, його національна ідентичність також зміцнюється, але опосередковано. Інколи іноземна мова може сприйматись як загроза особистому ідентитету. Це може відбуватись з людьми, дуже фіксованими на особистій культурі та які мають соціальну та психологічну дистанцію до інших етнічних груп [2]. Отже, недостатні знання рідної мови та характерна поведінка як чужака в культурі цільової мови можуть інтерпретуватись як стійке збереження свого ідентитету.

Враховуючи цю особливість, У. Бройер наголошує на тому, що на заняттях з іноземної мови здебільшого початкового рівня може з'явитися чи посилитись регресивний страх і пов'язана з цим захисна реакція проти іноземної мови завдяки авторитарній організації занять, сильного контролю викладача та нелогічних навчальних змістів [2].

На різні впливи вивчення іноземної мови на ідентичність вказують також В. Оппернідер та М. Турмайр, які стверджують, що вивчення кількох мов може мати або позитивний, або негативний вплив на ідентичність. Це залежить від характеру багатомовності: коли мова йде про добровільну багатомовність, вона розглядається як збагачення ідентичності особистості індивідуума. Добровільна багатомовність може мати місце в різних ситуаціях, але вона завжди має певні характеристики: вивчення мови розглядається індивідуумом та його оточенням як позитивний процес, що забезпечує зміцнення розуміння ідентичності. За умови вимушеної багатомовності вивчення іноземної мови сприймається часто як загроза ідентичності [8]. Е. Лайне та М. Піко також показують, що вивчення іноземної мови може викликати негативні почуття. Це пов'язано з тим, що «виривання» з рідної мови є важким, оскільки вона є основою ідентичності [7]. У результаті дослідження, проведеного І. Акерманом, в якому були опитані іммігранти в Німеччині, стало ясно, що вони бояться втратити свою оригінальну ідентичність ціною вивчення нової мови. Разом із новою мовою має бути побудована нова ідентичність, яка для більшості здається надзвичайно складною.

У цьому випадку вивчення мови символізує для них відчуження, загрозу втрати своєї ідентичності. Люди відчують себе відірваними, ніби вони нікуди не належать [1]. Хоча дослідження Акермана зосереджені на іммігрантах, цілком імовірно, що ці результати можна поширити і на процес вивчення іноземної мови студентами. Оскільки процес оволодіння іноземною мовою для студентів є обов'язковим, умовно його можна визначити як примусовий. Як зазначив А.Ц. Гуїора, самосвідома людина завжди відкрита для знань і нові, незнайомі елементи вона не сприймає, як загрозу її самосвідомості. Це дозволяє йому певну безпосередність у поводженні з іноземною мовою, яка особливо важлива на початковому етапі [3].

Отже, той факт, що при вивченні іноземної мови йдеться про навчальний процес, який має, окрім когнітивних, також психолого-педагогічні аспекти, вимагає особливу чутливість до самооцінки та самокритики. Ті фактори, які шкодять почуттю самооцінки студента, посилюють захист, який може бути бар'єром на шляху успішного оволодіння мовою. Педагоги мають прагнути до того, щоб почуття самооцінки студента не страждало і вивчення іноземної мови було б для індивідуума певним чином не обтяжувальним процесом. Адекватне врахування негативних та позитивних факторів впливу іноземної мови на формування та усвідомлення особистої ідентичності висуває перед викладачем низку вимог методичного та дидактичного характеру: організація заняття, спілкування зі студентами, відповідність навчальних планів рівню знань, розмовним та інтелектуальним можливостям студентів. У зв'язку з цим особливо важливо підкреслити центральне значення почуття самооцінки, критичного ставлення до себе студентів при вивченні іноземної мови, оскільки від цього власне залежить, наскільки ця іноземна мова вплине на розвиток особистості студента, і наскільки він це дозволить.

Література

1. Ackermann I. In zwei Sprachen leben: Berichte, Erzählungen, Gedichte von Ausländern. — München: DTV, 1983. — 186 S.
2. Breuer U., Sandberg B. Grenzen der Identität und der Fiktionalität: Autobiographisches Schreiben in der deutschsprachigen Gegenwartsliteratur. — Band 1. — München, 2006. — 310 S.
3. Guiora M.P. Language and person studies in language behavior [1972,1975]: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-1770.1975.tb00108.x>
4. Humboldt W. Gesamte Werke // <https://books.google.com.ua/books?id=x5MTAAAAQAAJ&printsec=frontcover&dq=wilhelm+humboldt&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKewjR9LGgtajhAhXswYsKHfNDAvIQ6AEITDAE#v=onepage&q=wilhelm%20humboldt&f=false>
5. Krumm H.-J. Interkulturelles Lernen im Fremdsprachenunterricht. — Tübingen, 1994. — S.116–127.
6. Krusche D. Ist «Fremde» Lehrbar? //In Sachen «Deutsch als Fremdsprache». Düsseldorf: Schneider Verlag Hohengehren, 2002. — S. 387–396.

7. Laine E., Pihko M.-K. Als Sprache und deren Messung: Publikationsreihe des Institute of Education Kieliminä ja sen mittaaminen. — Tutkimuksia: Jyväskylä, 1991. — Bd.47. — S.127–158.

8. Oppernrieder W., Thurmair M. Sprachidentität im Kontext von Mehrsprachigkeit. — Tübingen: Institut für Germanistik, 2003. — S. 39–60.

9. Portele, Th. / Walter F. Sendlmeier: Die Verständlichkeit und Natürlichkeit des Sprachsynthesystems HADIDFIX// GAL-Bulletin №18. — 1993. — S. 3–12.

Korol O.

senior teacher of International Economics and Management Department

Kyiv National Economic University Named after Vadym Hetman

CELEBRATE DIVERSITY IN CLASSROOM WITH UDL APPROACH

Our English language classrooms are highly diverse in terms of student background, personality, cognitive style, linguistic ability and interest. Some students have disabilities, often invisible, that affect their abilities to see, hear, pay attention to, or participate in activities the same way as their peers. And each student has preferred ways of expressing their knowledge, learning a language. More of it, some students due to cultural differences, unknowingly plagiarize, or due to neurological differences, turn in incomplete class assignments. It forces us to confront a challenging question: are we going to teach equally, so that every student receives the same instruction and arrives at different points, or are we going to teach equitably, so that every student receives differentiated instruction to get everyone to the same point?

I strongly believe that as teachers, we should comprehend our own values system if we are to facilitate the development of values our classroom contexts and disseminate values to our students. Willingness to find out more about the many differences that exist in the classroom and a self-knowledge of how one usually responds to these differences can make one aware of hidden prejudices and stereotypes which are barriers to tolerance and mutual understanding. Seen from this perspective, classroom diversity can be a resource for our active classroom research. We can exploit the diverse context of our ESP (English for Specific Purposes) classroom to develop in both the students and among our colleagues the so much needed intercultural and inter-social competences.

So, how can we cope with cultural differences and create the inclusive English classroom for diverse learners, who could feel safe, comfortable, included, while learning in accordance with their specific difficulties but realizing their personal learning goals? In my case, it is UDL approach that helps me manage teaching and cope with diversity, to resolve conflicts and encourage mutual understanding and respect for the 'Other' while also promoting strong learning community. Apart from this, demonstrating that we are interested in the success of each student is the key to students feeling comfortable enough to be courageous, open up, and allow learning to happen.

Universal Design for Learning (UDL) approach revolves around the concept that we design our learning environment to be accessible by all students. UDL stems from an agricultural term, Universal Design in which architects had to structure buildings so